

Rebolusyonaryong Pahayagan Pangmasa sa Panay

Tuig 44, Numero 4

Agosto 2021

Editorial

Kumprontahon ang rehimeng Duterte sa iya mga kapalpakan kag korapsyon

Sa kada adlaw nga nagalipas ginabuyagyag sang pandemya ang malala nga krisis sa ekonomiya sang Pilipinas sa idalum sang rehimeng Duterte. Ginagamit ang pandemya para sa korapsyon, paglapas sang tawhanon nga kinamatarung kag interes nga magpabilin sa poder sang terorista nga rehimen. Ang kapabayaang kag kapalpakan sang rehimeng Duterte nagadugang lubong sa pumuluyo sa madalum nga kumunoy sang kaimulon.

Pagsalangisag kag kagamo ang dulot sang pabago-bago nga desisyon sang inutil nga IATF sa pagtalana sang quarantine status sang mga rehiyon, probinsiya kag kasyudaran sa bug-os nga pungsod angut sa kalalaon sang paglaton sang Covid-19. Isa ka maathag nga halimbawa ang nadangatan sang syudad sang Iloilo kon sa diin wala nagasilinanto ang pagtalana sa syudad halin sa relatibo halog nga MECQ pakadto sa ECQ status. Nagpabutyag sang ila pagkadismaya kag kaakig ang lokal nga gubyrno

kag pumuluyo nga gutom sa patarasak kag pinalagpat nga pagtalana sang IATF sang quarantine status nga nagatungtong sa hapaw nga pagpangusisa sa datos sang kalalaon kag kaso sang paglaton sang bayrus sa syudad. Wala sini ginkonsidera ang madamo nga nareport nga kaso sang Covid ang naghalin sa iban nga probinsiya nga gin-akomodar sang mga ospital sa syudad. Samtang ginpasa naman sang rehimen sa LGU ang bug-at sang pag-abaga sang kinahanglanon nga ayuda sa mga apektado nga pumuluyo nga ginapaidalum sa madamo nga restriksyon kag mga lockdown.

Sa atubang sang malala nga epekto sa ekonomiya dala sang pandemya tuman kahinay kag atrasado ang mga tikang sang pasista nga rehimen para lubos nga matapna ang halit nga dala sang Covid-19. Ginapakita sini nga wala sa prayoridad nga programa sang rehimen ang pagtapna sa pandemya sa pihak sang liwat kag madasig nga pagsaka sang mga kaso sang nalatnan sang Covid-19. Mayor gihapon sini

nga ginasaligan ang pagpatuman sang militarista nga mga lockdowns bilang panambal pero napamatud-an na nga indi epektibo sa pagkontrol sang paglapta sang bayrus kag programa sa bakuna.

Puno man sang anomalya ang programa sa pagpabakuna sang gobyerno. Halin sa gamay nga gintalana nga badyet (P2.5B ang gintalana sa P82.5B nga kinahanglanon) tubtob sa pagpatuman sang pagpabakuna sa pumuluyo nga dapat mabakunahan. Nagalab-ot pa lang sa 13.9 milyon o 18% ang lubos nabakunahan sa target nga 77 milyon nga dapat mabakunahan para maangkon sang pungsod ang *herd immunity*. Ginaduso sang rehimen nga magpabakuna ang pumuluyo pero ulihi kag ginakulang ini sa pagkuha sang bastante nga kadamuon sang bakuna para sabton ang demanda sang pumuluyo nga luyag magpabakuna. Nagresulta ini sa paglapak sa demokratiko nga kinamatarung sang pumuluyo nga magpili bangud nagakapilitan ang pumuluyo nga magpabakuna bangud sa pagpamahug sang gobyerno nga indi sila makatrabaho kon indi mabakunahan. Luwas pa nga ila maaguman ang iban pa nga porma sang indi alalangay nga pagtratar o diskriminasyon. Kwestyonable man ang epektibidad sang mga bakuna bangud sa madamo nga kaso sang nagkalamatay nga lubos nabakunahan sang bakuna kontra-Covid.

Samtang ginpabay-an naman ang pagpauswag kag pagpabakod sang sistema sang ikaayong lawas kag pagpatindog sang mga ospital kag pasilidad nga yabi nga hinganiban para matapna ang paglapta sang mga malala nga balatian nga indi lang ang Covid. Kapos ang paghatag o wala nakabaton sang nagakaigo nga benepisyong ang linibo nga kapoy na nga mga health workers kag bastante nga ayuda ang pumuluyo nga apektado ang pangabuhian bangud sa mga paliwat-liwat nga mga lockdown.

Ginagamit ni Duterte ang pandemya sa dugang nga pagkontrol sang pumuluyo kag pagdingot sang ila mga demokratiko nga kinamatarung pabor sa iya interes nga magpabilin sa poder kag maghugakum sang manggad halin sa kaban sang banwa. Wala duda nga si Duterte, DOH sec. Duque, Sen. Bong Go kag mga kroni ang nakapanginpulos sa binilyon nga balor sang mga maanomalya nga transaksyon sang gobyerno sa panahon sang pandemya.

Sa tabon sang gera kontra-terorismo, ginpahabok ang pondo sang NTF-ELCAC sa P28.1 bilyon para sa tuig 2022 halin sa maanomalya nga P19.8 bilyon sining 2021. Sa bulig sang mga ahensya sang gubyerno, pulis kag militar ginpasingki sang NTF-ELCAC ang kampanya sa pag-atake para lagson, pahugon kag patyon ang mga aktibista, lider masa kag ordinaryo nga pumuluyo nga nagapamatuk sa interes sang pasista nga rehimen.

Nagagasto sang ginatos ka libo kutob minilyon ang pulis kag militar sa ila mapanghalit nga operasyon sa kaumhan. Hasta subong nagapabilin ang daku nga presensya sang militar sa kaumhan kag kabukiran sang Panay. Magluwas sa pagsabwag sang kakugmat, ginabutang sang mga tropang militar sa katalagman ang pumuluyo sa pagdala sang bayrus sang Covid sa mga komunidad. Kabahin man sang pagposisyon sang militar sa kaumhan para kontrolon ang pumuluyo para sa preparasyon sa nagahilapit nga eleksyon 2022 para mapasiguro nga magpabilin ang paghari ni Duterte sa poder.

Sa desperasyon nagakaubusan na sang baraha si Duterte para hatagan rason ang pagkalehitimo sang iya mga tikang. Nagakahublasan ang madamo niya nga anomalya kag korapsyon sa tunga sang mga kapalpakan nga nagagatong sa kaakig sang malapad nga pumuluyo nga gutom kag wala trabaho.

Ang Daba-Daba ang rebolusyonaryong pahayagan pangmasa sa Panay. Ginapublisar ini makaisa kada bulan. Ginabaton sang Daba-Daba ang ano man nga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita kag mga suhestyon para mapauswag ang aton pahayagan.

 @panayrevinfo

 @Daba-Daba Panay

 dabadabapanay.home.blog

Sa subong nga Isyu

*Editorial: Kumprontahon ang rehimensang Duterte sa iya mga kapalpakan kag korapsyon p1

* Golden Rice, risgo sa kabuhi kag palangabuhian sang mangunguma p3
* Lenggwahe nga Pilipino, pasanyugon kag pauswagon bilang lenggwahe sang masa p4

*Opensiba sg BHB p6

*Mga Balita p6

*Binalaybay p8

*Caduy p8

Nagakadapat nga mauyatan sang mga progresibo kag demokratiko nga pwera ang ini nga oportunidad sa pagbuyagyag sang kagarukan sang pasista nga rehimen. Labi nga hugton ang paghiliusa, hugpongon ang malapad nga masa kag pahulagon ang nagkalain-lain nga sektor para sa ila nga mga partikular nga demanda labi na ang mangunguma kag mamumugon nga pinakabiktima sang grabe nga halit sa panahon sang pandemya.

Mabaskog nga magpanawagan kag maghulag para supakon ang mga wala basehan, may pinilian kag indi makatarungan nga mga restriksyon o patakaran nga naga-epekto sa kinamatarung kag pangabuhian sang pumuluyo. Pangibabawan ang pagpakugmat kag lubos kaisog nga makigsumpong para pukanon ang terorista nga pagginahum sang rehimen nga wala sang anuman nga pag-ulikid sa pumuluyong pigos kag ginahimuslan. #DD

Golden Rice, risgo sa kabuhi kag palangabuhian sang mangunguma

Ang golden rice isa ka genetically modified organism (GMO) nga klase sang palay nga *bio-fortified* ukon ginpabakod ang kinaiya paagi sa teknolohiya nga maka-prodyusar kuno sang beta-carotene nga bugana nga sorsa sang Vitamin-A nga indi makita sa ordinaryo nga bugas. Ginhimo ini sang mga Western scientists bilang isa ka *genetically engineered* nga palay agud hatagan solusyon ang malnutrisyon kag kakulangan sa Vitamin-A nga amo ang kabangdanan sa pagkabalag sang kabataan sa mga imol nga pungsod.

Base sa pagpangusisa sang mga pribado nga institusyon kag mga network nga nagatutok sa pagpanalawsaw kag pagpauswag sang agrikultura sa bug-os nga kalibutan, ang Pilipinas palang ang nag-aprobar sa pagkomersyalisa sang pagprodyusar sang kontrobersyal nga Golden Rice. Ang ini nga binhi sang palay proyekto sang Rockefeller Foundation sa US, isa ka agro-kemikal nga korporasyon kaangay sang Monsanto nga nagprodyusar sang GMO nga Bt-corn nga lapnagon na nga ginatanum diri sa Pilipinas. Napamatud-an ini nga may daku nga negatibo nga epekto sa ikaayong lawas sang tawo kag sa kapalibutan.

Nakapakete ang agro-kemikal nga kinahanglanon para sa pagprodukto sini, pareho sang abono, herbisidyo, pestisidyo, kag binhi. kinaiya man sini nga seed terminated ukon kaisa lang ini itanum kag indi makuhaan sang binhi. gani mapilitan nga magbakal o mangutang ang mangunguma sang bag-o nga binhi kag mga kemikal sa mga kapitalista nga nagalubong sa ila sa kautangan tungod sa kulang ang kapital.

Ang Golden rice kaangay sang Bt-corn nga nagahilo kag nagadula sang mga dumaan nga binhi bangud pareho sila nga GMO. Isa pa, bisan ang US

Food & Drug Administration nagapahayag nga indi supisyente ang konsentrasyon sang vitamin A sa Golden Rice para maabot ang kinahanglanon nga nutrisyon sa lawas sang tawo. Wala man nag-agi sa maid-id nga proseso sang pagsiyasat sang ahensya sang DA kag DOST ang posible mga negatibo nga epekto sini sa ikaayong lawas sang tawo, kultura, kag kapalibutan sang pungsod.

Ang Pilipinas isa ka agrikultural nga pungsod kag madamo nga tanum ang nagatubo bangud sang iya angkon nga paborable nga klima kag matambok nga duta. Ang pagtanum sang mga berde nga mga ulutanon pareho sang carrots, kamote, kalabasa kag iban pa nga bugana sa Vitamin-A ang bastante nga makasabat sa malnutrisyon sang pumuluyo. Ang isla sang Panay isa man ka daku nga prodyuser sang bugas sa bug-os nga pungsod. May nagkalain-lain pa nga klase sang *native* o bisaya nga binhi sang palay nga maayo ang kalidad sang bugas pareho sang malido, denorado, karimon, kag madamo pa nga mahamot kag manamit kan-on. Gani, indi problema ang mga pagkaon nga makuhaan sang Vitamin-A kundi paano makakaon sang nagakaigo kag balanse

nga sustansya ang pumuluyo labi na gid ang mga imol.

Mga mangunguma ang mayorya sang pumuluyo sa isla sang Panay. Apang 75% sini wala ukon kulang ang duta nga ila ginatala-uma kag hilway nga pagatamnan sang ila pangkonsumo nga pagkaon. Halos laban sa ila naga-agsa ukon naga-arkila sang duta sang manggaranon nga mangunguma kag agalon nga may duta gani limitado ang ila pagpananum.

Ang pagtanum sang Golden Rice indi sabat sa kakulangan sang nutrisyon sang imol nga pumuluyo. Sa baylo ginabutang sini sa daku nga risgo ang kabuhi, palangabuhian kag kapalibutan

sang pungsod. Mas ginapaboran sini ang pagpatuhaw sang ganansya sang mga imperyalista nga korporasyon sa agrikultura halin sa dugo kag balhas sang masang mangunguma. Ang malawigan nga solusyon para maangkon ang bastante nga pagkaon sang pamilya nga Pilipino amo ang pagpatuman sang libre nga pagpanagtag sang duta sa mangunguma nga kulang o wala sang duta kag pungsodnon nga industriyalisasyon. Kadungan sini ang pagpauswag sang agrikultura, paghatag sang subsidyo sa mangunguma para sa pagpauswag sang pagpanguma. Ini ang pat-ud nga kalubaran indi lang sa kakulangon sa pagkaon kundi magapakadto sa pagtindog sa kaugalingon sang ekonomiya sang pungsod nga magasabat sa tanan nga kinahanglanon sang pumuluyong Pilipino. #DD

Lenggwahe nga Pilipino, pasanyugon kag pauswagon bilang lenggwahe sang masa

(Komentaryo sa pungsudnon nga lenggwahe sa panahon sang pandemya)

Una nga Bahin

Sa malapit duha ka tuig nga pagdalasa sang Covid-19 pandemya, ginbuyagyag sini ang mga duna nga problema sa katilingban nga Pilipino. Nagapanguna nga nabuyagyag ang kinaiya sang pampubliko nga sistema sa ikaayong lawas kag kawawad-on sang akses sa ini sang mga pumuluyo. Ginpakita man sang pandemya kon paano ginauna sang nagahari nga sahi ang ila kaugalingon kon matublag sang nagadululongan nga krisis sa ikaayong lawas, ekonomiya, kag pulitika. Nangin maathag man ang paggamit sang kusog-militar agud pahugon ang gutom nga pumuluyo kag pungan ang dalimuos sang ila kaakig. Apang, luwas sa mga maathag nga problema sa katilingban, nangin talalupangdon ang pagdominar sang dumuluong nga kultura sa komunikasyon sang impormasyon nahanungod sa pandemya.

Natandog sang pandemya ang mga halambalanon sa kultura nga nagaluntad sa malapyudal kag malakolonyal nga pungsod sang Pilipinas. Isa na diri ang lenggwahe ukon pungsudnon nga wika. Talalupangdon ang mabaskog nga huyog sang dumuluong nga lenggwahe- ang English sa sini nga panahon. Halos tanan nga mga sorsa sang impormasyon sa ikaayong lawas, nagatalakay sang ila mga ideya gamit ang English. Ini man ang ginagamit nga lenggwahe sa halos tanan

nga alagyan sang impormasyon nga nagapaathag sa mga kinaiya sang balatian nga Covid-19.

Para kay sin-o?

Ang kultura amo ang katipunan sang mga pagpati, layi, tradisyon, kag ginawi sang isa ka katilingban. Ginasakop sang kultura ang pilosopiya, pulitika, ekonomiks, pangkatilingban kag natural nga syensya, arte kag literatura, sistema sang hustisya, kag moralidad sang isa ka katilingban. Ini ang ginasandigan sang pangkatilingban nga kamuklatan sang pumuluyo. Upod sa kultura ang ginahambal kag ginasulat nga lenggwahe bangud ginahatagan sini sang ekspresyon ang mga ideya sang pumuluyo.

Sa makasahi nga katilingban, ang kultura sang nagahari nga sahi ang nagadominar nga kultura. Ginaharian sang agalon-may-duta kag dalagku nga burgesya kumprador ang malapyudal kag malakolonyal nga katilingban sang Pilipinas. Paagi sa pagpanag-iya kag kontrol sa mga alagyan sang kultura kaangay sang komunikasyon, *mass media* kag internet, mahapos nila mapalapnag ang mga ideya kag istorya nga pabor sa ila paghari. Talalupangdon ang pag-imbento sang opinyon nga nagalaragway sa mga “maayo nga tikang” sang estado sa panahon sang pandemya. Halimbawa, ang pagpresentar sang mga nanari-sari nga klase sang “lockdown” bilang ultimo nga solusyon agud

punggan ang paglapta sang Covid-19. Ginapresentar man sa dominante nga *media* ang mga nagaprotesta kag nagatipon-tipon nga pumuluyo bilang “pasaway o tig-a ulo” nga wala nagasunod sa mga pagsulundan sa ikaayong lawas. Sadtong mag-umpisa ang pagbakuna sa pumuluyo, ginpakadako kag ginadayaw sang *media* ang matag-adlaw nga pagbakuna sang gobyerno sa pumuluyo. Ginpresentar sang nagahari nga sahi nga malayo na ang nalab-ot sang Pilipinas sa pagtapna sang pandemya paagi sa pagbakuna sang pila ka milyon nga pumuluyo. Apang, ang matuod may masobra 100 milyon pa ang wala ukon, kag indi mabakunahan.

Elitista ang lenggwahe sang pandemya

Ang magserbi sa komunikasyon ukon pakig-angot sa iban pa nga tawo ang pinakapapel sang lenggwahe. Ang lenggwahe nakasulat ukon ginasambit, ang nagadala sang mga mensahe, ideya, mga pangkatilingban nga gawi, kinaalam, kag nagalaragway sang adlaw-adlaw nga kabuhi sang tawo. Ang nagaluntad nga lenggwahe ang nagadala sang impormasyon sa tunga sang mga pumuluyo sa katilingban.

“Virulent disease”, “comorbidity”, “asymptomatic”, “inoculation”, “bubble lockdown”, “reverse transcription polymerase chain reaction, eqc” - ini ang mga tinaga nga nangin komun sa pamatian sang pumuluyo sa malapit duha na ka tuig. Kon tun-an ang mga abiso, *poster* kag pahayag sang gobyerno angot sa pandemya humalin Enero 2020 asta sa subong, makit-an nga indi lapnagon ang paggamit sang Pilipino bilang mayor nga lenggwahe sa komunikasyon. Makit-an ini sa mga dokumento sang Department of Health kag Inter-Agency Task Force for the Management of Emerging Infectious

Medik nga nagasugilanon sa pumuluyo sa Klinikang Bayan sang NPA.

Diseases nga nagagwa sa publiko sa matag-adlaw. Mas ginapili sang gobyerno nga gamiton ang English sa pormulasyon sang mga pahayag sang sa Pilipino nga nagapagumon sa pag-intindi sang pumuluyo.

Sa matuod, may mga lokal nga tinaga nga pwede gamiton agud ilaragway ang mga kinaiya sang Covid-19 kag kon ano ang dapat nga himuon sang pumuluyo. Halimbawa, ang “virulent disease” pwede nga ipahayag bilang “nakakahawang sakit” sa Pilipino ukon “makalalaton nga balatian”, kag iban pa.

Pinakamaayo nga ang mga siyentipiko kag teknikal nga tinaga nga wala sang katumbas sa lenggwahe nga Pilipino, dugangan sang paathag agud lubos nga maintindihan sang pumuluyo. Wala sang pagpaninguha ang gobyerno nga magpaathag sang mga indi-popular nga konsepto agud mahapos ini maintindihan

Kon ang lenggwahe indi-popular kag indi maintindihan, indi ini epektibo nga magamit para makig-angot sa iban pa nga tawo. Sa isa ka pamulung-pulong ni Jose Maria Sison sadtong Setyembre 1966 nahanungod sa kakinahanglanon sang kultural nga rebolusyon, iya ginpatpat ang mga resulta sang paggamit sa English bilang mayor nga lenggwahe sa praktika sang mga edukado nga pumuluyo. Una nga resulta ang pagkahamulag sang mga edukado sa masa. Suno kay Sison, ang ini nga pagkahamulag nagaserbi sa interes sang nagahari nga sahi. Ikaduha ang pagkahamulag sang pumuluyong Pilipinhon sa iban pa nga pumuluyo sang kalibutan kag mangin biktima sang imperyalista nga propaganda.

Husto ang pagsaysay ni Sison nga mahamulag ang masa sa mga eksperto sa ikaayong lawas sa paggamit sang English. Bisan pa man nga huyog sang publiko nga kabigon nga otoridad ang mga doktor nga ginahalinan sang mga impormasyon nahanungod sa Covid-19, talalupangdon nga indi mahapos mahangpan para sa masa ang mga tinaga nga ila ginagamit. Sa matuod, wala nagasugilanon ang mga eksperto sa lenggwahe sang masa. Ini ang elitismo nga ginatuga sang paggamit sang English sa komunikasyon.

Gin-athag man ni Sison nga makabulig sa pagpasangkad sang panan-awan ang ihibalo sa dumuluong nga lenggwahe. Pero indi ini dapat magpangibabaw kag makaguba sa pungsudnon nga kamuklatan kag pangkatilingban nga katuyuan ukon balor sang lenggwahe sa kubay sang pumuluyo. Para kay Sison, ginabugkos sang lenggwahe nga Pilipino ang pumuluyo bangud malapit kag naga-angut ini sa

iban pa nga tumandok nga lenggwahe sa Pilipinas (*cognate*).

Isa man nga problema sa paggamit sang dumuluong nga lenggwahe ang pagtuga sang dugang nga palitik sa pagpamensar sang tawo. Bangud dumuluong kag teknikal ang mga tinaga nga ginagamit sa panahon sang pandemya, kinahanglan

pa ini nga isalhin ukon pangitaan sang katumbas nga tinaga sa lokal nga lenggwahe. Sa pihak nga bahin, direkta na nga maproseso sa pamensaron ang mga ideya kon ginapahayag sa lokal ukon pungsudnon nga lenggwahe. (*sundan ang kasugpon sa masunod nga isyu sang Daba-daba*)

Opensiba sang BHB

Agosto 1. 2 ka tropa sang 61st IB ang pilason sa pag-agaw inisyatiba sang isa ka yunit sang NPA-Mt. Napulak Command sa isa ka engkwentro sa sitio Anoy, Brgy. Cabalaunan, Miag-ao, Iloilo.

Agosto 3. Ginharas sang isa ka yunit sang NPA-Mt. Napulak Command ang detatsment sang army sa Brgy. Dalije, Miag-ao, Iloilo.

Agosto 5. Gintublag sang lupok sang NPA-Mt. Napulak Command ang kaaway nga nakabase sa Tubudan detatsment sa Bryg. Tubudan, San Remegio, Antique

Agosto 13. Ginsilutan sang isa ka yunit sang BHB sa idalum sang Mt. Baloy Command si Cpl. Villasis nga katapu sang RCSP tim sang 12thIB nga nakabase sa Brgy. Lahug, Tapaz, Capiz. Nakuha halin sa iya ang isa ka pistola nga Glock 9mm kag mga bala. Ginsunog man ang iya nga motorsiklo antes mag-atras ang yunit sang hangaway. May daku nga kahilabtan si Cpl Villasis kag ang iya yunit sa kamatayon sang 9 ka Tumanduk nga mangunguma kag pag-aresto sang 17 ka iban sa natabo nga maduguon nga operasyon sang pulis kag militar sa Tapaz, Capiz kag Calinog, Iloilo sang Disyembre 30, 2020. Ang operasyon sa pagsilut kabahin sang paghatag sang hustisya sang NPA nga ginasinggitan sang mga inosente nga biktima sang pasista nga rehimen.

BALITA

Mga Aklanon batok sa BIDA bill

Mga sand artist sa Boracay nga nadulaan sang palangabuhian sa panahon sang closure sadtong 2018.

Akig ang pumuluyong Aklanon sa pagduso sang gobyerno ni Duterte nga magtukod sang korporasyon nga magakontrol sa mga aktibidad sa isla sang Boracay. Sadtong Agosto 4, ginpasar sa ikaduha nga deliberasyon sa Kongreso

ang Boracay Island Development Authority (BIDA) bill ukon House Bill 6214, sa tunga sang pagpamatok sang madamo nga pumuluyo. Prayoridad nga layi ni Duterte ang BIDA bill.

Sa idalum sang ginaproponer nga layi, pagatukuron ang BIDA bilang isa ka korporasyon sang gobyerno nga may gahum nga magpanag-ya, magbakal, magbaligya, magrenta, kag mag-“dispose” sang bisan ano man nga *real property* sa isla. Ginadula man sang layi ang gahum kag kontrol sa isla sang lokal nga gobyerno sang probinsya sang Aklan.

Sa pahayag sang progresibong grupo nga Bagong Alyansang Makabayan (BAYAN)-Aklan, pagahimuon ni Duterte nga eksklusibo nga isla sang mga dalagku nga korporasyon kag dumuluong nga negosyo ang Boracay. Maapektuhan sang layi ang

mga residente, mamumugon, kag lokal kag magagmay nga negosyante sa isla.

Bilang protesta, nagkabit sang mga streamer nga may sulat nga “No to BIDA bill!” ang mga pumuluyo sa probinsya sang Aklan.

Nakig-ugyon sa pagpamatok sa BIDA Bill ang Makabayan bloc nga ginabug-usan sang mga partylist sang Bayan Muna, Anakpawis, Gabriela, ACT Teachers, kag Kabataan sa Kongreso. Ginbawi man ni Aklan 1st District Representative Carlito Marquez ang iya suporta sa layi bangud sa demanda sang pumuluyong Aklanon. Nagpahayag man sang oposisyon si Senator Leila de Lima sa BIDA bill.

#DD

Untaton ang peke kag pwersahan nga pagpasurender sa mga mangunguma

Gindemanda sang mga organisasyon sang mga mangunguma nga untaton na sang National Task Force to End Local Communist Armed Conflict (NTF-ELCAC) ang pwersahan kag peke nga pagpasurender sa mga mangunguma bilang mga katapu sang New People’s Army.

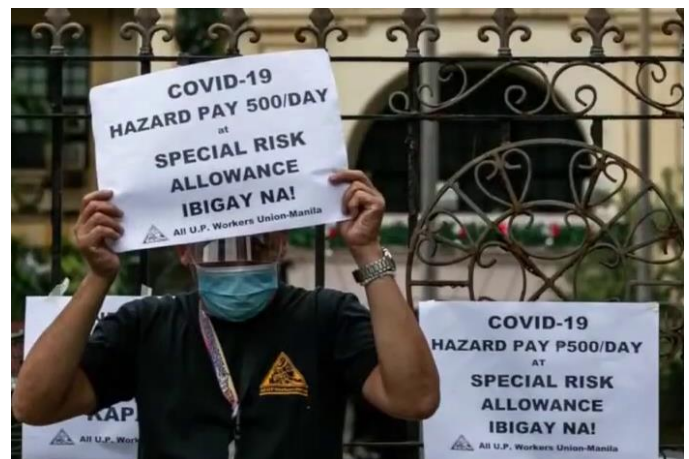
Nagpahayag ang Pambansang Magbubukid ng Pilipinas kag Tanggol Magsasaka nga gina-target sang NTF-ELCAC ang mga inosente nga mangunguma nga magsurender kag ginapresentar sa publiko bilang mga “NPA surrenderees”, “supporter”, katapu sang “milisyang bayan”, kag “sangay ng Partido sa lokalidad”. Nalista sang grupo ang 70 nga mga kaso sang peke nga mga pagsurender sa 11 ka mga probinsya humalin Hulyo 20 tubtob Agosto 6 pa lamang.

Ginapahug sang NTF-ELCAC kag sang militar ang mga mangunguma nga presuhon kon indi magpirma sa mga dokumento nga nagakondenar sa Communist Party of the Philippines, National Democratic Front of the Philippines kag NPA. May mga *waiver* man nga ginapapirmahan ang militar nga pamatuod kuno nga wala nagaatipan sang NPA ang mga mangunguma. Ginakadtuan sang kapulisan kag militar ang mga balay kag ulumhan sang mga mangunguma agud pahugon nga mag-“kooperar” sa gobyerno. Ginapromisahan man sang ₱20 milyon-balor sang mga “proyekto” ang kada barangay nga ginakadtuan sang NTF-ELCAC.

Suno sa militar, 17,958 na kuno ang nagsurender nga NPA humalin Hulyo 2016 tubtob Mayo 28, 2021. Nagalab-ot sa ₱65,000 ang pwede nga mabulsa sang militar sa kada mangunguma nga magsurender sa idalum sang Enhanced Comprehensive Local Integration Program. Binilyon man ang pondo para sa Retooled Community Support Program kag Barangay Development Program sang militar.

Sang nagligad nga bulan, nagpahayag ang mga organisasyon sang mangunguma nga ginagamit sang NTF-ELCAC kag sang militar ang mga peke nga “surrenderees” agud makakuha sang daku nga pondo sa kontra-insurhensya nga programa sang gobyerno. #DD

Alawans sang mga ‘frontliners’, wala ginahatag sang gobyerno

Nagreklamo ang mga mamumugon sa ikaayong-lawas agud ihatag na sa ila ang mga alawans kag benepisyo nga wala ginahatag sang gobyerno. Malapit na duha ka tuig nga gina-atubang sang mga mamumugon ang Covid-19 pandemya nga ginpadulayan pa sang palpak kag militarista nga solusyon sang gobyerno.

Gindemanda sang mga *frontliners* ang wala ginahatag nga *special risk allowance*, alawans para sa pagkaon, transportasyon, kag akomodasyon, *active hazard duty pay* (AHDP) kag Covid-19 *compensation sickness benefit* nga nakasaad sa Bayanihan 2 nga layi. Sang nagligad pa nga tuig ginahulat sang mga mamumugon ang mga benepisyo para sa ila.

Sa subong may yara pa sang ₱11.9 bilyon nga pondo ang wala ginapagwa para sa mga *frontliners* nga doktor, nars, teknisyan, kag mga mamumugon sa pampubliko kag pribado nga ospital sa bilog nga pungsod.

May masobra sa 370,000 nga mga mamumugon sa ikaayong-lawas sa bilog nga pungsod kag 67,000 ang yara sa mga pampubliko nga ospital. Wala pa naupod ang mga *volunteers*

sang Department of Health (DOH) kag pribado nga mga institusyon.

Sa pahayag sang Filipino Nurses United kag Alliance of Health Workers, labi nga kinahanglan sang mga *frontliners* ang mga alawans bangud sa kabudlyan nga ginaatubang sang mga mamumugon kag pagtuhaw sang mga mas makalalaton nga *variant* sang Covid-19. Ginpanawagan sang mga grupo ang pagpatalsik sa tiglikom sang DOH nga si Francisco Duque III. #DD

BINALAYBAY

Hangkat

Ni: Sierra Marshall

Nagdulom ang palibot sa pagtabon sang maitom nga gal-um sa haring adlaw
Makasiligni kag makatilingil ang dapyang hangin nga gina-updan sang ugayong
Indi man huni sang kapisipan, ukon kasapatan sa talon kundi panaghoy sang ginagutom
Bangud bala ini sang mga kalamidad? Ukon kahimu-an sang mga hakugan kag sakon

Magahugpong ang mabaskog nga hangin sang amihan, timog, kag habagat
Igadusdos ang madamol nga gal-um panakatungdan asta ini lubos nga tunawon

Ini ang hangkat sa aton tanan sang nagaluntad nga panahon
Mapangahas kag dugang nga pagkapursigido sa pagsulong
Hugot nga kaptan ang hinganiban, ibayaw kag aton paslawon ang pasismo sang rehimeng Duterte
Tubtob gid nga malab-ot ang bulawanon nga handum, ang sosyalistang konstruksyon

Ang kasanag magapaninguha nga bisan paano makatungka-aw

Kag magtuhaw sa kalangitan ang balangaw upod ang mabaskog nga hugyaw

CADUY

